

Τώρα εκδίδεται ἐν καθ' ἐν φύλλον εἰς τὴν Λειψίαν ἐν εἴδει καταλόγου μία νέα Γεωγραφικὴ ἐπιθεώρησις ὅλων τῶν μερῶν καὶ τόπων τῆς γῆνός ἐπιφανείας, μετὰ Πίνακας γεωγραφικούς, διὰ τοὺς νέους τῆς Γερμανίας. Ἐάν ἐκ τῆς ἀρχῆς τούτου τοῦ πονήματος — εἰς τοῦ ὁποίου τὰ πρῶτα φύλλα συνεθίζουσι νὰ καταβάλλωσιν οἱ εκδόται μίαν ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν, διὰ νὰ συστήσωσι τὸ ἐπιχειρήματων, καὶ νὰ ἐλκύσωσιν ἀγορασάς συμπεράνη τις τὸ ὅλον, θέλει τὸ εὖρει πολλὰ ὀλίγον ὠφέλιμον διὰ τοὺς νέους τῆς Γερμανίας. Οἱ Πίνακες εἶναι ἀντισχεδιάσματα τῶν Πινάκων τοῦ Γάλλου κυρίου Μπῶν, (*) ὑδρογράφου μηχανικοῦ τῆς ναυτικῆς, καὶ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐν ᾧ αὐτὸς ἀφησέ τὸ σοιχεῖόν του, δὲν ἔμεινεν ἀτιμώρητος. Εἰς τὸν Πίνακα τῆς Εὐρώπης ἡ Λιθωνία καὶ Ἑσθονία ἐσημειώθησαν ὡς ἰδιαιτέρως τόπος, καὶ ὠνομάσθησαν Κουρλανδία ἢ Πελεγράδη κεῖται εἰς τὴν Ρώστικὴν Οὐκραίαν ἢ μικρὰ Ταταρία, ὡσαύτως ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Βλαχία προσδιορίζονται ὡς χωριστὰ ἀνεξάρτητοι Πολιτεῖαι ἢ Προυσία περιέχει, ὡς ἕνας μικρότατος τόπος, ἕνα παραθαλασσίον μέρος τῆς Λιθωνίας καὶ Κουρλανδίας ἢ Κεννιξμπέργη, καὶ ὅλα τὰ περιλαμβανόμενα εἰς τὴν

*) Ο κύριος Μπῶν ἐξέδωκεν ἕνα ὡραῖον Ἀτλαντα τῶν παραθαλασσίων τῆς Φράνσας, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐξαιρετικούς θαλασσίους Πίνακας.

Προυσίαν, αὐτοῦ ἀποδίδονται εἰς τὴν Δελχίαν ἢ Δαλματία φθάσει ἕως τὸν Μωρέαν· αἱ μοῖραι τοῦ μήκους ὄχι μόνον ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἕκτασιν, ἀλλὰ πλησιάζουσι τόσον καὶ εἰς τὸ μέγεθος τῶν μοιρῶν τοῦ πλάτους, ὥστε δίδασιν εἰς τοὺς ἄμπερικλειόμενους τόπους ἕνα σχῆμα κατεσχεσμένον, καὶ παντάπασιν εἰς τὴν φύσιν ἀκατάλληλον. Ἀναμφιβόλως ἐνόμισαν, ὅτι ἕκαμάν τι γένον καὶ παράδοξον, προσδιορίσαντες ἄνωθεν τὸ μήκος κατὰ τὸν μεσημβρινὸν τῆς Φέρου — καθὼς δὲ Γερμανὸς ἀντιγράφει ἀπαραλλάκτως τὸν Γάλλον — καὶ καίτω κατὰ τὸν Μεσημβρινὸν τοῦ Παρισίου. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτοὶ οἱ δύο Μεσημβρινοὶ ἀπέχουσι ἀκριβῶς ἀπ' ἀλλήλων 20 μοίρας κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, διὰ τοῦτο αὕτη ἡ δευτέρη προσδιόρισις εἶναι εὐτελὲς παίγνιον καὶ παντάπασιν περιττὸν. Ὁ Πίναξ τῆς Πορτογαλλίας παρισάνει ὀλίγας πόλεις, τὰ ὅποσον εἶναι ἀξίεπαινον, πλὴν ἐκ τοῦ ἐναγτίου περισσοτέρους ποταμοὺς, καὶ ἐκ τούτου γνωρίζεται ὁ ὕδρογράφος. Ἡ Μπεῖρα, ἡ μεγίστη ἐπαρχία τοῦ Βασιλείου, φαίνεται αὐτοῦ ὡς ἕνα μέρος τῆς Ἐσρεμαδούρας. Εἰς τοὺς Παιδικοὺς Πίνακας ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ παρατηρῆται ἡ ὀρθογραφία τῶν ὀνομάτων· πλὴν καὶ εἰς αὐτὴν εὕρισκονται πολλὰ πταίσματα. Δυσκόλως δύναται νὰ πισυῆται, ὅτι ὁ Μπὼν ἔκαμε τοιαῦτα πταίσματα· καὶ ἴσως καὶ τὰ λοιπὰ ἐπροξενήθησαν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀντιγραφέως. Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου περιέχει τὸν πρῶτον κατάλογον, ἢ τὰς γενικαὶς ξηραὶς σημειώσεις ὅλης τῆς Εὐρώπης, καὶ τὸ πε-

ρισσότερον μέρος τοῦ δευτέρου καταλόγου τῆς
 Πορτογαλλίας καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον φαίνεται ἡ
 ἀλλόκοτος διαίρεσις τῶν ἐπισήμων Εὐρωπαϊκῶν
 Πολιτειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμρίσθησαν ὑπὸ τοῦ συγ-
 γραφέως εἰς 17. Ἡ Βοημία ἐπαριθμεῖται ὡς
 χωριστὴ ἀπὸ τοῦ Γερμανικῆν Βασιλείον· ἡ Ἄνω,
 Γ. Γεσαία, καὶ Κάτω Ἰταλία παριστάνονται ὡς
 τρεῖς χωρισταὶ Πολιτεῖαι· ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ Τουρ-
 κία εἶναι ἀδηλον, ἂν αὐτὴ εἶναι δεκάτη ὀγδὴ,
 ἢ ὄχι. Ἐαυτοῦ δὲν παρατηρεῖται κανένα ἄλλο
 πρότερον τοῦ καταλόγου, παρὰ μόνον αἱ εἰς τὰ
 περιθώρια τῶν σελίδων σημειώσεις. Τὸ ἐπόμενον
 κομμά τοῦ ἐκδότου ἀποδεικνύει τὴν ἰκανότητα,
 τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἶχεν εἰς τὸ νὰ ἐκλέγη τὰ
 ὠφέλιμα καὶ ἀξιόλογα διὰ τοὺς νέους, ἢ Ἐπαρ-
 χία Ἐσρεμαδοῦρα δὲν εἶναι πολυάνθρωπος, πλὴν
 καρποφόρος, καὶ παράγει ἅλα δαψιλῶς, ὅσα εἰς
 τὰς ἄλλαις εὐρίσκονται μοναδικῶς — ἀπαρᾶλλά-
 κτως εἶναι τὸ πρωτότυπον — ἡ Λισαβών, ἡ
 πρωτεύουσα καὶ καθεδρικὴ πόλις — καὶ τίποτε
 περισσότερο — ἡ Λαϊρία ἔχει ἓνα πανδιδακτῆ-
 ριον — περὶ τοῦ ὁποίου οὔτε ὁ Μπίσινχ, οὔτε
 ὁ Τάτσα, ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀχενβαλ ἔχουσι τινὰ εἰ-
 δήσιν — ἡ Σέτουβαλ πόλις ὀχυρὰ μὲ λιμένα·
 αὐτοῦ εἶναι μία ἀκαδημία προβληματική.
 Ἄυτη λοιπὸν ἡ φιλολογικὴ περιττολογία τῆς Πορ-
 τογαλλίας εἶναι ἀξιολογώτερα διὰ τοὺς νέους τῆς
 Γερμανίας, παρὰ τὰ πλούτη καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς
 Λισαβόνας, καὶ τὸ κρασί καὶ τὸ ἄλας τῆς Σέτου-

βαλ — ἐπειδὴ ὁ ἐκδότης φαίνεται, ὅτι προτιμᾷ τὴν πολυμαθεῖαν ἀπὸ ὅλας τὰς ζωοτροφίας — καὶ παρὰ τὴν πρότερον Ἀκμάζουσαν ἰσορικήν, Ἀκαδημίαν τῆς Πορτογαλλίας, καὶ τὴν νέαν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῆς Λισαβόνας.

Ἔνα ἀρχαιότερον Γεωγραφικὸν ἐπιχείρημα εἰς τὴν Λειψίαν, τοῦ ὁποίου ἐξεδίδοτο τὸ βιβλίον καὶ οἱ Πίνακες καθ' ἓν τετράδιον, καὶ ἔπαυσε μετὰ τὸν κύκλον τῆς ἀνω Σαξωνίας, δὲν πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ἐδῶ: ἐπειδὴ αὐτὸ κυρίως δὲν ἐδιωρίσθη διὰ τοὺς πρωτοπέρους τῆς Γεωγραφίας, καὶ γενικῶς εἶναι διεξοδικώτατον ὡς πρὸς τὰ σχολεῖα, καὶ πούποτε δὲν ἔχει τι ἐξαιρετικόν.

Μετὰ τὴν πρώτην ἐκδοσιν ταύτης τῆς μικρᾶς πραγματείας μου ἐφάνησαν τινὰ νεώτερα Γεωγραφικὰ βιβλία μὲ χάρτας διὰ τοὺς νέους, τὰ ὁποῖα δὲν δύναμαι κατὰ τὸ παρὸν νὰ παραβλέψω, ἀλλὰ θέλω τὰ θεωρήσει ὁμοῦ καὶ τὰ δύο: ἐπειδὴ εἶναι τόσο ὅμοια, ὅσον δύο αὐγά.

Τὸ πρῶτον ἐπιγράφεται „διδακτικὸν βιβλίον τῆς νεωτάτης Γεωγραφίας, διὰ δημόσια καὶ μερικὰ σχολεῖα, συντεθὲν ἐλευθέρως κατὰ τὸν Βελιέλμ Κουθρήν μετὰ Γεωγραφικῶν Πινάκων παρὰ τοῦ κυρίου Σότσμαν, εἰς δύο τμήματα, ἐν τῇ Περλίνῃ, τῷ 1794, καὶ 95“ τὸ δὲ δεύτερον ἐπιγράφεται „Γεωγραφικὸν πρόχειρόν σύγγραμμα,

διὰ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἐρασὰς τῆς Γεωγραφίας,
μετὰ γεωγραφικῶν Πινάκων, εἰς τμήματα 2,
ἐν τῇ Λειψία, τῷ 1794, καὶ 95⁶⁶

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου —
δὲν πρέπει ὅμως νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι εἶναι ὁ κύρ
Σότσμαν, ἀπατώμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βι-
βλίου, καθὼς καὶ εἰς τινὰς καταλόγους τῷ ὄντι
συνέβη — λέγει εἰς τὸ προοίμιον, ὅτι ἐπαραινύθη
εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ πονήματος τοῦ κυρίου Β:
Κουθρῆ, τὸ ὅποτον ἐδέχθη ἡ Ἀγγλία μὲ μεγάλην
ἀρέσκειαν, καὶ εἰς τὸ ὅποτον ὁ γνωστὸς Γεωγράφος
Κάτσης ἐσχέδιασε διαφόρους μικροὺς Πίνακας,
ἀπὸ τοὺς ὁποίους προσθέτει ὅμως, ὅτι ἔλλειπε
παντελῶς ἡ ἀνήκουσα ὀρθότης καὶ ἀκρίβεια. Με-
τὰ τοῦτο λέγει, ὅτι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς
ζητηθείσης παρ' αὐτοῦ ἐπιτομῆς ὑπὸ τῆς ἐταιρί-
ας τῶν βιβλιοπαιδοτῶν, εὐρέθη καὶ τὸ τοῦ Κου-
θρῆ σχέδιον παντελῶς ἄχρηστον — κατὰ τοῦτο
δὲν θέλω νὰ φιλονεικήσω μὲ αὐτὸν, ὅμως διὰ τὴν
τὸ τοῦ Κουθρῆ ὄνομα συναναφέρεται εἰς τὴν ἐπι-
γραφὴν τοῦ βιβλίου; — καὶ οὕτω λοιπὸν δὲν ἔ-
μεινε βέβαια νὰ κάμῃ ἄλλο, εἰμὴ νὰ συγγράψῃ
ἓνα νέον Γεωγραφικὸν βιβλίον ἐκ τοῦ Φαβρῆ, τοῦ
Νορμάν καὶ τοῦ Μπίσινκ, τὸ ὅποτον ὁ συγγραφεὺς
νομίζει, ὅτι δύναται νὰ ἀμιλλᾶται μὲ τὸ ἰδικόν
μου· διὰ τὴν ὄχι; περὶ τούτου δὲν φροντίζω τί-
ποτε· Πλὴν ἡμεῖς δὲν ἤρχησαμεν ὁμοῦ: ἐπειδὴ
ἐγὼ ἤρχησα πρὸ αὐτοῦ ἓνα χρόνον, καὶ πρὸς

τούτοις αὐτὸς περιπατεῖ ἓνα δρόμον παντελῶς ἄλλοιον, ἰκανῶς πλατύτερον καὶ ἐκτενέστερον, παρὰ ἐγὼ, τὸν ὅποιον, ὅστις ὑπολαμβάνει, ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἦναι μέτριος, αὐτὸς ἄς τὸν ἐκτείνῃ, πλὴν ἄς ἐμποδίσῃ τὸν οἰκοδόμον ἀπὸ τὸ νὰ διασαυρῶνῃ πολὺ τὸν ἤδη προκείμενον, καὶ νὰ μὴ ἐπιχειρῇ πέραν τοῦ δέοντος.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς προχείρου Γεωγραφίας ὑπερασπίζεται τὸ ἐπιχείρημά του μὲ τὴν μαρτυρίαν ἑνὸς τῶν ἡμετέρων πρωτίτων Γεωγράφων, ὅς τις λέγει ὅτι „ὅσαι Γεωγραφίαι ἤθελαν φανῶσι, ποτὲ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἶναι περιττά“ καὶ πάλιν ὑπερασπιζόμενος λέγει, ὅτι „τὸ σύγγραμμά του δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ συγγράματα, τὰ ὅποια ἔχουσι μόνον περιγραφὰς, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ συγγράματα, τὰ ὅποια ἔχουσι ἐν ταύτῃ καὶ Πίνακας, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν προσδιορίζονται μόνον περισχεδιάσματα, ἀλλὰ καὶ ἔγγραφα ὀνόματα βουνῶν, ποταμῶν, λιμνῶν, θαλασσῶν, τόπων καὶ πόλεων“. Αὐτὸς λοιπὸν ὑπολαμβάνει τὰ ἔγγραφα ὀνόματα εἰς τοὺς Πίνακας του, ὡς ἓνα τι προτέρημα αὐτῶν ὡς ἡμεῖς μακρυνόμεθα πολὺ ὁ εἷς ἀπὸ τῶν ἄλλων, κατὰ τὰς πρώτας δόξας τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς Γεωγραφίας.

Ὁ Διορθωτὴς τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου τοῦ Κουθρῆ προσδιορίζει ῥητῶς τὸ πόνημά του διὰ

σχολεία· ὁ δὲ συγγραφεὺς τῆς πρόχειρου Γεωγραφίας διορίζει τὸ ἰδικόν του διὰ νέους. Αὕτη ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀμφίβολος· πρὸς τί πρέπει νὰ τὸ μεταχειρισθῶν οἱ νέοι, ὡς διδακτικὸν βιβλίον; ἔαν ἦναι πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων, ἔχουσι καὶ τὰ δύο βιβλία, ἐπίσης καὶ τὸ διδακτικὸν καὶ τὸ πρόχειρον, κατὰ τὴν γνώμην μου, δύο ἐπίσημα πταίσματα. Αὐτὰ 1) εἶναι ὑπερεκτεταμένα· ὡς φαντασθῆ μόνον τίς ἔνα διδακτικὸν βιβλίον, συνιστάμενον ἐν τριῶν τόμων! αὐτὸ βέβαια δὲν θέλει περιέχει σχεδὸν μόνον ἐκεῖνο, ὃ, που ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς μαθητάς του, ἀλλὰ — μάλιστα καθὼς φαίνεται εἰς τὴν πρόχειρον Γεωγραφίαν — θέλει περιέχει πολλὰ, τὰ ὅποια δὲν ἤθελα συμβουλεύσῃ ποτὲ κανένα διδάσκαλον νὰ παραδώσῃ πρὸς τοὺς μαθητάς του. Λοιπὸν τοιαῦτα βιβλία χρησιμεύουσι μόνον εἰς τοὺς διδασκάλους, καὶ τὴν κατ' ἰδίαν μετὰ ταῦτα μελέτην τῶν μαθητῶν· 2) καὶ τὰ δύο ὡς πρὸς τοῦτο τὸ τέλος εἶναι ἀκριβῆ· ὅποιος ἐξεύρει τὰ σχολεῖα μας, καὶ τοὺς εἰς αὐτὰ μαθητάς, αὐτὸς αἶς κρίνῃ, ἔαν ἐμπορῇ νὰ εἰσαχθῆ εἰς αὐτὰ ἔνα διδακτικὸν βιβλίον, μὲ τοῦ ὁποίου τὴν τιμὴν ἦσαν συνειθισμένοι οἱ μαθηταὶ νὰ ἀγοράζουσι ὅλα ὁμοῦ τὰ λοιπὰ διδακτικὰ βιβλία, ὅσα ἐπαραδίδοντο εἰς τὰ σχολεῖα· ἐν ᾧ περιέχει μίαν τοιαύτην ἐπισημὴν, ἥτις διδάσκεται εἰς τὰ περισσότερα σχολεῖα ἐν παρέργῳ, ἢ καὶ πάντῃ ἀμελεῖται. Χρησιμεύουσι λοιπὸν εἰς τοὺς πλουσίους μα-

θητάς και νέους, οἵτινες δύνανται νὰ ἀγοράσωσιν ἕνα τοιοῦτον βιβλίον — ὄχι ὅμως ὡς διδακτικόν — και νὰ ἐννοήσωσι διάτινος καλοῦ ὁδηγοῦ, πῶς πρέπει νὰ τὸ μεταχειρίζονται. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ προχείρου βιβλίου διορίζει τὸ πόνημάτου και διὰ τοὺς ἑρασὰς τῆς Γεωγραφίας· ὡς πρὸς τοῦτο ἔπρὸς τὴν Γεωγραφίαν ἔρως τῶν ἀγορασῶν δὲν θέλει εἶναι τόσον μεγάλος, εἰάν εὐχαρισθῶσιν εἰς τοιοῦτον βιβλίον και Πίνακας. Ὁ κριτῆς αὐτῶν νομίζει μὲν (ἐν τῇ γυνεικῇ φιλολογικῇ ἐφημερίδι τοῦ 1796, ἀριθ. 50·) ὅτι „αὐτοὶ οἱ μικροὶ Πίνακες, εἰάν ὁ συγγραφεὺς ἐμεταχειρίζετο εἰς τὴν πραγματείαν αὐτῶν ἄλλην τινὰ μέθοδον, ἤθελαν εἶναι ἱκανοὶ νὰ συστήσωσι μίαν πληρεσάτην τοπογραφίαν, και ὅτι οἱ νέοι δὲν ἐχρειαζόντα ἄλλους Πίνακας“ Ἀλλὰ διὰ νὰ κρίνη τις τὴν πιθανότητα ταύτης τῆς γνώμης, εἶναι ἱκανὸν νὰ παρατηρήσῃ τοῦτο μόνον, ὅτι οἱ κύκλοι τῆς Γερμανίας δὲν παριστάνονται ἕκαστος εἰς χωριστὸν φύλλον, ἀλλ' εἶναι ὅλοι σημειωμένοι εἰς τὸν Πίνακα τῆς Γερμανίας, και ἐπομένως δὲν περιέχουσι σχεδὸν καμμίαν διαίρεσιν, εἰμὴ μόνον ὀλίγους τινὰς τόπους· και ὅτι π. χ. εἰς τὸν Φρανκονικὸν κύκλον δὲν προσδιορίζονται περισσότερον ἀπὸ, 22, πόλεις. Δὲν ἐμπορῶ νὰ ἐννοήσω πῶς ὁ κριτικὸς ἐξέδωκε ταύτην τὴν γνώμην. Αὐτὸς πρὸς τούτοις λέγει, ὅτι οἱ Πίνακες ἔχουσι τὴν νεωτάτην διαίρεσιν τῶν τόπων, και εἶναι ὡραίως ἐγκεχαραγμένοι και χρωματισμένοι. Ἡ χαλκογραφία εἶναι μὲν ἀρχετὰ λεπτὴ, πλὴν θαμβῶναι

τὴν ὄρασιν· ὅποια δὲ εἶναι ἡ διαίρεσις αὐτῶν, ἐννοεῖται ἐξ ἐκείνου, ὃ, που εἶπαμεν περὶ τῶν Γερμανικῶν κύκλων· Ἡ Ἀγγλία, ἡ Σχοτία καὶ Ἰρλανδία δὲν ἔχουσι καμμίαν διαίρεσιν· ἡ δὲ Φράνσα εἶναι ἐκ τοῦ ἐναντίου πολυποίκιλος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ σημειωθέντα 84 τμήματα. Ὁ αὐτὸς κριτικὸς προσθάται, ὅτι „δὲν ἐξεύρει ἄλλο κανὲνα ὁμοειδὲς πρόχειρον βιβλίον· ἐδῶ φαίνεται αὐτὸς, ὅτι ἐννοεῖ τὸ ἐν τῇ Περλίνῃ ἐκδοθὲν πρόχειρον διδακτικὸν βιβλίον, ὃ, που μέχρι τοῦ νῦν ἐφάνη εἰς φῶς — μετὰ Πινάκων, τὸ ὁποῖον ἐδύνατο νὰ προτιμήσῃ ἀπὸ τὸ προρρηθὲν“ Μετὰ τοῦτον τὸν μηχανικὸν ἔπαινον ἔπεται μία μακρὰ σείρα σφαλμάτων, ἣτις ἐμπορεῖ πολὺ περισσότερον νὰ ἀυξηθῇ· ἐπειδὴ κακῇ τύχῃ εὑρίσκονται τοιαῦτα σχεδὸν εἰς ἕκαστον φύλλον ἑξέσου καὶ τοῦ βιβλίου καὶ τοῦ Ἀτλαντος. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἐνδέχεται νὰ ἀπεδοθῶσιν εἰς τὸν ἐπιδιορθωτὴν, πλὴν τὰ περισσότερα εἰς τὸν συγγραφέα· ἐπειδὴ δὲν εἶναι σημειωμένα μετὰ τῶν σφαλμάτων τοῦ τύπου.

Οἱ Πίνακες τοῦ Σότσμαν φαίνονται βέβαια καλλήτεροι ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ Λειψία Πίνακας, τῶν ὁποίων ὁ σχεδιαστὴς δὲν ἐφάνέρωσε τὸν ἑαυτόν του· αὐτοὶ εἶναι ἰκανῶς μεγαλήτεροι καὶ πληρέστεροι, πλὴν ὄχι καὶ ἀμέτοχοι σφαλμάτων, π. χ. διὰ τὴν θέλει ὁ κύριος Σότσμαν νὰ κάμῃ νῆσον ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, τὸ ὁποῖον διαιρεῖ τὴν λίμνην Ἰμπερκίγγην ἀπὸ τὴν ὀνομαζομένην κά-

τω λίμνην — καθὼς πλέον τὸ ἐπαράσησεν εἰς τὸν
κατ' αὐτὸν πίνακα τῆς Γερμανίας. Ἐν ᾧ ἐκ
τοῦ ἐναντίου προχωρεῖ εἰς αὐτὴν τὴν χερσόνησον
ἕως τῶν ἔνδον τῆς Κωνσταντίας, μία ράχη βου-
νῶν ἀρχαίου μεγέθους, ἐξερχομένη ἀπὸ τοῦ
Λαντγράφατου Νελαμβούργου; ἐκ τοῦ ἐναντίου
δὲ τὸ τῆς Λειψίας πρόχειρον βιβλίον εἶναι ἔτι
διεξοδικώτερον ἀπὸ τὸ διδακτικὸν βιβλίον τῆς
Περλίνης. ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ἐπεσώρευσε ἕνα
μεγάλον πλῆθος ἀντικειμένων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
ἀπερισκέπτως καὶ χωρὶς τινὸς κριτικῆς ἀκριβείας.
Τὸ διδακτικὸν βιβλίον περιορίζεται εἰς δύο τό-
μους, καὶ περιγράφει μόνον τὴν Εὐρώπην. ὥστε
διὰ τὰς λοιπὰς ἡπείρους πρέπει οἱ διδάσκαλοι καὶ
οἱ μαθηταὶ νὰ φροντίσωσι πάλιν δι' ἄλλα διδακτικὰ
βιβλία καὶ Πίνακας. καὶ πρὸς τὴν λοιπὴν αὐτὸς ὁ νέος
κόπος, ἐν ᾧ δὲν ἐλλείπουσιν οὔτε διδακτικὰ βιβλία,
οὔτε κλασικοὶ Πίνακες, τὰ ὅποια περιγράφουσιν ὅλην
τὴν Γῆν; Ὁμοίως καὶ τὸ πρόχειρον βιβλίον δὲν
ἐκτείνεται περαιτέρω τῆς Εὐρώπης. Πρέπει λοι-
πὸν νὰ προσμείνωμεν, ἴσως ἐκτελεσθῇ καὶ ἡ πε-
ριγραφή τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ κόσμου. *) Ἀξι-
οσημειώτος εἶναι καὶ ἡ προφανὴς ὁμοιότης, τὴν

---

*) Καὶ τὰ δύο ταῦτα ποιήματα ἔκτοτε ἐτελειώθησαν,
τὸ μὲν Περλινικὸν διδακτικὸν βιβλίον μὲ ἕνα τρίτον
τόμον, ἀνάλογον κατὰ τὸ μέγεθος μὲ τοὺς δύο πρώ-
τους. τὸ δὲ τῆς Λειψίας πρόχειρον βιβλίον ἐκ τοῦ
ἐναντίου μὲ δύο πολλὰ ὀγκώδεις τόμους, εἰς τοὺς

ὅποιον ἔχουσι καὶ τὰ δύο ταῦτα βιβλία εἰς πολλό-
 τατα μέρη μέ τὰ ἰδικάμου διδακτικά Γεωγραφικά
 βιβλία, ὄχι μόνον εἰς τὰ τοιαῦτα, κατὰ τὰ ὅποια
 πρέπει νὰ ὁμοιάζωσιν ὅλα τὰ Γεωγραφικά ποιήματα,
 ὅταν ἐξαντλῶνται εἰπὸ τὰς αὐτὰς πηγὰς, ἀλλ' εἰς
 παντελῶς ἀπολελυμένα πράγματα, οἷον: εἰς τὸ
 σχέδιον καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως τῆς ἐννοί-
 ας καὶ τῶν συλλαγισμῶν: μάλιστα δὲ ὁ συγγρα-
 φεὺς τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου μεταχειρίζεται συχ-
 νάκις καὶ τὰς αὐτὰς λέξεις, μόνον μὲ ὀλίγας τινὰς
 μεταβολὰς καὶ μεταθέσεις. Ἐγὼ, ἐάνητον ἀρμόδι-
 ος ὁ τόπος, ἠμποροῦσα νὰ τὸ ἀποδείξω διεξο-
 δικώτερον, πλὴν ἴσως ἄλλοτε ἐπιτύχω εὐκαιρίαν.

Βιάζομαι ἀθελήτως νὰ παραβλέψω τὸ ὁμο-
 ειδὲς ἐξαιρετὸν διδακτικὸν βιβλίον τοῦ Ἀυλικοῦ
 συμβούλου κυρίου Κατρερέου, τὸ ἐκδοθὲν τῷ
 1789, καὶ ἐπιγραφόμενον „συναπτικὴ ἰδέα τῆς
 Γεωγραφίας“: τοῦτο ἤθελε ὑπερβαίνει πολὺ ὅλα
 τὰ προρρηθέντα, εἰάν εὐδοκοῦσεν ὁ κύρ σύμβου-
 λος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐλπίδα, τὴν ὅποιαν δη-
 μοσιάζει εἰς τὸ προσίμιόν του. „Αὐτὸς δηλαδὴ
 ἤθελε νὰ ἐκθέσῃ ἀκριθῶς κατὰ τὸ βιβλίον τοῦς
 μικροῦς τοῦ Πίνακας, καὶ τὰ μεγάλα τοῦ ἐπίπε-

ὅποιους ἐξετέθη ἡ Γεωγραφία τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀ-
 σίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς πολὺ διεξοδικώτερον ἀπὸ
 τὴν Γεωγραφίαν τῆς Εὐρώπης, ἥτις περιέχεται εἰς
 τοῦς προτέρους τρεῖς τόμους.

δα ἡμισφαίρια, διὰ τὰ φαίνονται μὲ ἓνα βλέμα
μα, ὅσα πρέπει νὰ ἐξεύρη τις πρὸς βᾶσιν τῆς
Γεωγραφίας* ἕως τότε δὲν ἐδυνάθη νὰ λάβῃ πολ-
λοὺς Πίνακας καὶ ἡμισφαίρια χρωματισμένα, ὅ-
σα ἐξαρκοῦσαν πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν μαθητῶν
του, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπὸ τοῦ 1774 τοὺς ἐ-
μοίραζεν ὡς χειρόγραφα: ἐπειδὴ ἐχρωματίζοντο
ὅλοι πρὸ ὀφθαλμῶν του· τότε ὅμως ἔλπιζεν αὐ-
τὸς, πλὴν χωρὶς τινὸς ὑποσχέσεως, ὅτι ἴσως με-
τὰ καιρὸν ὀλίγον ἤθελε δυνήθῃ νὰ δίδῃ πρὸς ὅλους
τοὺς ζητοῦντας *). Αὐτοὶ οἱ πίνακες εἶναι ὡραι-
ότατοι, καὶ ἀτυγχρότως καλῆτεροι ἀπὸ ὅλους
τοὺς εὑρισκομένους ὁμοειδεῖς Πίνακας. Τὸ μέγε-
θος αὐτῶν εἶναι ἀνάλογον μὲ τὴν παρότητα τῶν
παρισκινόμενων ἐπ' αὐτῶν ἀντικειμένων, καὶ μό-
νον ὀλίγοι τινὲς, οἷον: ὁ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἰτα-
λίας ἐχρειάζοντο ἔτι μικράν τινα ἔκτασιν· κατὰ
τὴν μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ὑπερβαίνουσι πολὺ
ὅλους τοὺς πρὸ αὐτῶν ὁμοειδεῖς Πίνακας· εἶναι
μὲ μεγάλης ἀκρίβειαν ἐσχεδιασμένοι, εὐκρινῶς καὶ
καθαρῶς ἐγκεχαραγμένοι, καὶ μὲ μίαν ἀξιοθαύ-
μασον προσοχτὴν λεπτῶς καὶ σιγηλῶς χρωματισ-
μένοι· δὲν φαίνονται οὔτε ἐλλειπεῖς, ἀλλ' οὔτε
καταπεφροτισμένοι παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ συγγρα-
φέως, πλὴν τὰ προϊόντα δὲν ἐσημειώθησαν. Εἰς

---

*) Αὕτη ἡ ἐλπίς δὲν ἐτελειώθη ζῶντος τοῦ συγγραφέως,
πολύ μᾶλλον μετὰ τὸν θάνατόν του!

ὄλους τοὺς Πίνακας ἐσημειώθησαν αἱ ὀνομασίαι τῶν ἐπαρχιῶν, τῶν δὲ πόλεων μόνον εἰς ἓνα, καὶ τῶν ποταμῶν καὶ βουγῶν εἰς κανένα· ὅλα εἶναι εἰς αὐτοὺς καλῶς συντεταγμένα, προσδιορισμένα, καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν εὐσόχως ἐκτετελεσμένα, καθὼς ἐσυνείθιζεν ὁ Κατερέρης, πλὴν φεῦ! αὐτοὶ οἱ Πίνακες περιπλανῶνται μέχρι τοῦ νῦν χειρόγραφοι, καὶ ἴσως μένωσιν οὕτως εἰς χαιρὸν πολὺν· „ἕως τότε, λέγει ὁ συγγραφεὺς, ὅστις θέλει, δύναται νὰ μεταχειρισθῆ καὶ ἄλλους Πίνακας, δι' ὅποιοι ὅμως νὰ μὴ ἐμποδίζωσι τὴν ἐπίδοσιν τῆς Γεωγραφίας διὰ τῶν περιττῶν ὀνομασιῶν, μήτε διὰ τῆς ἐλλείψεως πολλῶν ἀξιολόγων ἀντικειμένων· ἴδε μὲ ποίαν ἐπιτηδειότητα καὶ βραχυλογίαν κρίνει εὐσόχως τοὺς εἰς ἡμᾶς συνείθεις Γεωγραφικοὺς Πίνακας, πλὴν καὶ οὕτως οἱ Πίνακες αὐτοῦ δὲν εἶναι κλασικαί, ἀλλ' οὔτε διορίζονται πρὸς τοῦτο· — καθ' ὅλα φαίνεται, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ πρὸ τούτου ρηθέντος παιδικοῦ Ἀτλαντος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ἢ νὰ εἶπω ὀρθώτερον ἀντέγραψε τοῦ Κατερέρου τοὺς Πίνακας. Ἐὰν αὕτη ἡ φιλολογικὴ ἀρπαγὴ ἐγένετο μὲ περισσοτέραν προσοχὴν καὶ ἐπιτηδειότητα, ἤθελε βέβαια γνωρισθῆ ὀλιγώτερον εἰς τὸ κοινόν, διὰ τὸ ὅποσον μέχρι τοῦ νῦν εἶναι κλεισμένη ἡ εἴσοδος τῶν Πινάκων τοῦ Κατερέρου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἐκδότης δὲν ἐσοχάσθη, ὅτι οἱ Πίνακες τοῦ Κατερέρου εἶναι προσδιορισμένοι διὰ τὰς Ἀκαδημίας, ἠπατήθη, καὶ ἐπισωρεύσας ὅλην τὴν ἀκαδημακὴν λεπτολο-

γίαν μετὰ προσθήκης εἰς τοὺς Ἀουμπουργκεὺς κλασικοὺς πίνακας, τοὺς Δεφθεῖρα. Πρὸς τούτοις καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κυρ συμβούλου Καπαρέου, τὸ εὐτελέστατον Γεωγραφικὸν σύστημα, ἀπὸ ὅσων ἐξεύρω, ἀπαιτεῖ ἕνα δόκιμον πνεῦμα μὴ γνάσιν περισσοτέρων γεωγραφικῶν εἰδήσεων, καὶ ὄχι μόνων τῶν ἀρχῶν· καὶ ἐκ τούτου εἶναι ἀκατάλληλον καὶ διὰ τὰς δύο περιόδους: ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἢ ἀνάλογος συστηματικὴ τάξις καὶ διαίρεσις συγχίζει τὸν ἀρχαῖον. Ἡ ἐπιγραφή του, ὅπως τὸ προσδιορίζει δι' ἀκαδημακὴν παράδοσιν, καὶ πρὸς κοινωφελεῖ γενικὴν ἐπιθεώρησιν ὅλης τῆς Γεωγραφίας, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι χρήσιμον εἰς τὰς δύο περιόδους.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν ὑπόκεινται καὶ τὰ χωρὶς Πινάκων διδακτικὰ βιβλία· τὸ ἄνομα αὐτῶν εἶναι λεγεῶν· πλὴν ὅστις θελήσει νὰ τὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ τὰ κρίνῃ λεπτομερῶς, πρέπει νὰ συγγράψῃ ἕνα ὀγκῶδες βιβλίον. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸ προεκτεθὲν ὑπ' ἐμοῦ σχέδιον, οἱ Πίνακες, ὡς τὸ οὐσιωδέστατον μέρος, εἶναι ἀφεύκτως ἀναγκαῖοι εἰς τὰ διδακτικὰ βιβλία, καὶ αὐτὰ εἰσροῦνται Πινάκων, διὰ τοῦτο κατὰ τὸ παρὸν δὲν εἶναι ἀρμόδια περίσασις νὰ ὀμλήσω περὶ αὐτῶν. Πρὸς τούτοις κανεὶς ἀπὸ τρεῖς εἰδήμονας δὲν θέλει ἐπιχειρήσει ποτὲ νὰ προσαρμόσῃ εἰς τὰ συνήθη παιδικὰ διδακτικὰ βιβλία Πίνακας νέους. — Ἐὰν δὲ ταῦτα τὰ μέχρι τοῦ νῦν φανέντα βοηθητικὰ μέ-

ἐν τῆς Γεωγραφικῆς διδασκαλίας — τὰ ὅποια δὲν
λέγω, ὅτι εἶναι παντελῶς ἀνωφελῆ — δὲν ἔχω-
στε ἀκόμη τὴν πρόπουσαν καὶ ἐνδεχομένην τε-
λειότητα, καθὼς ὑπολαμβάνω ὅτι τὸ ἀπέδειξα,
μᾶς εἶναι λοιπὸν ἀφευκτῶς ἀναγκαῖοι νέοι Πίνακες
καὶ διδακτικὰ βιβλία πρὸς βελτίωσιν τῆς παραδό-
σεως τῆς Γεωγραφίας.

Ἡμεῖς κατὰ τὸ παρὸν ἔχομεν τινὸς ἀπὸ τὰ
προόρηθέντα βοηθητικὰ μέσα. Πρὸς γνῶσιν τῶν
τῆς φύσεως προϊόντων, μᾶς χρησιμεύει μεγάλως
ἡ ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα συμμορίας τῶν βιβλιοεκδοτῶν
ἐκδοθεῖσα παιδικὴ εἰκονογραφία — ἥτις δὲν ἔχει
πολλὴν χρεῖαν τῶν ἐπαίνων μου: ἐπειδὴ τὴν ἐδέχθη
τὸ κοινὸν μὲ ἐξαίρετον ἀρέσκειαν — ἐν ταύτῃ καὶ
πρὸς εὐκολίαν τοῦ διδασκάλου, καὶ πρὸς συντο-
μίαν τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου, ὅπου ἐμπορεῖ νὰ
παραπέμπῃ τὸν μαθητὴν εἰς αὐτήν. Τὸ ταμεῖον
τῶν διαφόρων ὀρέων, τὸ τόσον ὠφέλιμον πρὸς
τὴν γνῶσιν τῶν συστατικῶν μορίων τῆς Γῆς, ἠυξή-
θη καὶ μεθρημόσθη παντάπασι ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ
κυρίου Ὀρυκτολόγου Βουάκτου: ὁ διερμηνευτι-
κὸς ὅμως πίναξ αὐτοῦ εἶναι οὕτω καλῶς συντε-
ταγμένος, ὥστε δι' αὐτοῦ ἐμπορεῖ νὰ διδάξῃ καὶ
ὁ ἄπειρος τῆς Ὀρυκτολογίας διδάσκαλος — καὶ τὰ
δύο πωλοῦνται μὲ τὴν πρώτην τιμὴν, χωρὶς προ-
σθήκης. Ἡ αὕτη συμμορία τῶν βιβλιοεκδοτῶν
ἐφρόντισε πρὸς τεύτοις καὶ διὰ μίαν εὐκόλον,
εὐθύνην καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν κατεσκευασμένην

ἡ δὲ ὄρειον σφαῖραν διὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν περίοδον· πρὸ ὀλίγου ἐξεδόθη ὁμοίως κατὰ τὸ ζήτημα τοῦ κοινοῦ καὶ ἡ σύντροφος αὐτῆς Οὐράνιος σφαῖρα, ἔχουσα τὸ αὐτὸ μέγεθος.

Ἐπειδὴ αὕτη ἡ μικρὰ πραγματεία ἤνοιξεν ἐν ταύτῳ ὅλην τὴν σειράν τῶν Γεωγραφικῶν ἐπιχειρημάτων τῆς συμμορίας τῶν βιβλιοεκδοτῶν, ἄς μοί συγχωρηθῇ λοιπὸν νὰ τὴν περὶχλαίσω μὲ μίαν περὶ αὐτῶν τῶν ἐπιχειρημάτων εἴδησιν, πορισμένην ἀπὸ τὰς προσημειώσεις τοῦ ἤδη φανέντος καταλόγου τῶν Γεωγραφικῶν πονημάτων, τὰ ὅποια αὕτη ἐξέδωκεν εἰς φῶς.

„Κανείς δὲ δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι τὸ μέγα πλῆθος τῶν νέων ἀνακαλύψεων, ἐξετάσεων καὶ διορθώσεων, τὰς ὅποιας σχεδὸν εἰς ἕνα τὸν κόσμον πρὸ 20, χρόνων ἕκαμαν οἱ ἐπιστήμονες, ἐπροξένησαν καὶ εἰς τὴν Γεωγραφικὴν μίαν παντάπασι νέαν μορφήν, τὴν ὅποιαν ὁμοίως ἀπέλουσαν καὶ οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ θόρυβοι τοῦ Κόσμου μὲ μίαν μεταβολὴν ὄχι ὀλιγώτερον ἀξιόλογον. Ἡ συνήθης μέχρι τοῦ νῦν Γεωγραφικὴ διδασκαλία τῶν σχολείων δὲν ἦτον μεθοδική, καὶ τὰ περισσότερα διδακτικὰ βιβλία καὶ οἱ Πίνακες ἔγιναν σφαλερὰ, ἀνωφελῆ καὶ ἀχρηστὰ. Αὐτὰ ὅλα ὁμοῦ μᾶς ἐπαρακίνησαν πρὸ δέκα χρόνων νὰ ἀποφασίσωμεν διὰ τῶν προσχεδιασθέντων ἐπιχειρημάτων, νὰ σχηματίσωμεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον

ἓνα Γεωγραφικὸν σύστημα, τοῦ ὁποίου ὁ σκο-
πὸς ἦτον νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλας τὰς χρείας τοῦ
κοινοῦ διὰ μιᾶς πλήρους σειρᾶς Γεωγραφικῶν πανη-
μάτων. Ἡμεῖς πλέον ἐφέραμεν εἰς τέλος τὸ
περισσότερον μέρος τῆς σειρᾶς τούτου τοῦ σχε-
δίου, τὸ ὁποῖον ἦτον συνεζευγμένον μὲ διαφό-
ρους δυσκολίας. τὸ δὲ κοινὸν τὸ ἤξιωσε τῆς
εὐνοίας του, χωρὶς νὰ προειδοποιηθῇ ἐκ μέρους
μας διὰ τινος προκηρύξεως. Αὐτὸ τὸ σχέδιον
δὲν ἦτον ὑποψία νὰ ἀφεθῇ: ἐπειδὴ ἐφαίνετο ἡ
ἐξακολουθήσις τῶν μερῶν του εἰς χεῖρας τοιού-
των ἀνδρῶν, οἵτινες πρὸ πολλοῦ ἀπέκτησαν τὴν
τελείαν πίσιν διὰ τοὺς πόνους, τοὺς ὁποίους
κατέβαλον εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς μαθήσεως

Διὰ νὰ δυνηθῶμεν ὅμως νὰ εὐχαρισήσωμεν
τὸ κοινόν, ὅσον ἐνδέχεται, καθ' ὅλας τὰς ἀνάγ-
κας, τὰς ὁποίας ἔχει εἰς τὴν Γεωγραφίαν, ἔ-
πρεπε νὰ φροντίσωμεν:

1) διὰ μίαν πλήρη σχολασικὴν προπαρα-
σκευὴν, πρὸς μεθοδικὴν διδασκαλίαν τῆς παλαι-
ᾶς καὶ νέας Γεωγραφίας.

2) διὰ ἓνα πλήρες πρόχειρον Γεωγραφικὸν
βιβλίον, ἐξίσου καὶ διὰ διδασκάλους καὶ διὰ
τοὺς ἐργασίας τῆς Γεωγραφίας, μετὰ νέων, ὀρ-
θῶν, καὶ ἀσυγκρίτως καλητέρων, ἐν ταύτῳ δὲ
καὶ εὐθυνῶν Γεωγραφικῶν Πινάκων.

3) διὰ δὲ τὴν μελέτην τῆς Γεωγραφίας, τῆς Πολιτογραφίας (τῆς Στατιστικῆς), τῆς γνώσεως τῶν τόπων καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ διὰ τὰς ἡμερουσίους μεταβολὰς αὐτῶν, τὰς ἀνακαλύψεις, τὰ νέα φαινόμενα, τὰς διορθώσεις, τὰς προόδους τῶν ἐπισημῶν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν, ἐσοχάσθημεν νὰ ἐκδώσωμεν μίαν Γεωγραφικὴν ἡμερίδα, ἓνα χρονολογικόν, καὶ μίαν δὲ ἐνὸς ἐξετασμένου σχεδίου ἐκλελεγμένην καὶ καλλιεργημένην συνάθροισιν τῶν περιηγήσεων: ἔπειδὴ ὅλα αὐτὰ εἶναι πηγαὶ βοηθητικαὶ τῆς Γεωγραφίας καὶ τελευταῖον ἐφροντίσαμεν νὰ φέρωμεν ὅλα ταῦτα τὰ διάφορα πονήματα εἰς μίαν συστηματικὴν ἔνωσιν.

Αὕτη ἡ ἐπιθεώρησις ὅλου τοῦ Γεωγραφικοῦ πληρώματος, ὅπου διαλαμβάνεται εἰς τὸ σχέδιον τῆς ῥηθείσης συμμορίας τῶν βιβλιοεκδοτῶν, δίδει μίαν πλήρη εἶδησιν, δι' ὅσα αὐτοὶ ἐκδίδουσι, ἢ μέλλουσι νὰ ἐκδώσωσι πρὸς ἐκπλήρωσιν τούτου τοῦ σκοποῦ.

Τέλος.

